

OVER TWEE ZEEPBELLEN (2)

Economische crisis is bestuurlijke

Het politieke niveau is de tweede peiler van stabiliteit van een land. Onder politiek niveau versta ik de mate waarin besluiten tbv de gemeenschap worden genomen door gekozen vertegenwoordigers en benoemde bestuurders. Dit – die mate – drijft op twee kurken: het niveau van de individuele politie-

De schade die een land wordt toegebracht als 30% der ambtenaren zaken produceren waar geen behoefte aan bestaat is gigantisch. Daarbij vergeleken zijn het financieringstekort en de werkloosheid grasjes in de marge. Men vermoordt een volk als men geen rekening houdt met zijn relatieve opnamecapaciteit. Ik begrijp daarom ook niet goed waarom de commissie Vonhoff – onlangs onderscheiden met de jaarprijs van de Vereniging voor Bestuurskunde – zegt dat het door haar noodzakelijk geachte verminderen van het aantal ministeries tot 9 à 10 tot gevolg zal hebben dat de overblijvende ministeries gemiddeld met 50% in omvang zullen toenemen (derde rapport, bl. 138).

De problematiek van het functioneren van de rijksoverheid zit niet zozeer in de hoeveelheid ministeries maar in de omvang van het ambtelijk apparaat. Als men niet die omvang reduceert zal vermindering van het aantal ministeries te zien geven dat hetgeen als interdepartementale coördinatieproblematiek werd geëlimineerd als intra-departementale coördinatiepolitiek weer komt bovendrijven.

Fnuikend

Een derde, veel fnuikender, uitholling van de individuele politieke functie vormen de externe adviesorganen. Enerzijds omdat ze in materiële zin de macht over de normstelling hebben overgenomen (de 402 door de WRR geïnventariseerde externe adviesorganen hadden niet minder dan 800 à 900 maatschappelijke organisaties in hun midden), anderzijds omdat ze doorgaans afgezaakt zijn tot overlegorganen. In zulke organen is consensusvorming – de doodsvijand van grensverleggende, status quo doorbrekende ideeën – het hoogste doel.

De enige reden tegen opheffing van het merendeel der externe adviesorganen zou kunnen zijn dat die mensen dan tenminste van de straat af zijn. Als men die allemaal loslaat helpt zelfs het gróen verven van telefooncellen niet meer.

Als het materiële bestuur over Nederland in wezen in handen ligt van externe advies-

organen en hun besluiten voortkomen uit – vernieuwing blokerende – consensusvorming, dan is de politieke functie zo leeg als een hol vat. In dat licht gezien denk ik dat Heertje de werkelijkheid onjuist interpreteert met zijn pleidooi voor een extra-parlementair kabinet. Die werkelijkheid is dat Nederland de laatste 15 jaar juist extra-parlementair bestuurd is: door ambtenaren, pressiegroepen en externe adviesorganen waarvan sommige zelfs met een nationale allure, zoals de SER.

Wat Nederland nodig lijkt te hebben is een spoedig herstel van de individuele politieke functie door tegenwoordigende en bestuurlijke lichamen te vullen met echte politici (i.p.v. met mensen wier voor naamste kundigheid lijkt te zijn lekker surfen op de golven van het geluid dat ze zelf voortbrengen) en door hun finale verantwoordelijkheden en bevoegdheden niet in stukjes te knippen.

De tweede kurk drijft nog, maar niet lang meer. In een onbewaakt ogenblik heeft iemand rond 1970 beweerd dat kleine gemeenten lokaalbestuurlijke problemen hebben (zonder erbij te vertellen welke problemen en waar ze door veroorzaakt werden) en dat daarom dan maar hun draagvlak verbreed moest worden. Sindsdien is het proces van gemeentelijke herindeling goed op gang gekomen.

Griezelig

Kleine gemeenten zijn echter in politiek/democratische zin wat voeten zijn voor een mens: het hele gewicht rust op die (twee) kleine platvormpjes; dat lijkt griezelig onzeker maar blijkt in de praktijk best te werken. Natuurlijk glijdt er wel eens iemand uit, maar dat vormt nog geen aanleiding om alle mensen dan maar van kruiken te voorzien. Daarmee zou men wel het draagvlak verbreden en de kans op uitglijden verminderen, maar tegen welke prijs?

Iemand die alleen maar twee voeten heeft kan dansen, de trap op en af rennen, hoog- en verspringen. Door zijn draag-

Vervolg op pagina 14

In druk

Onder en boven de sloot

Stemmen bij volmacht. Knoeierij, manipulatie, ronselpraktijken in onze eigen *Mezzogiorno*, Zuid Limburg. Binnenkort is het vast wéér raak. Moet het niet snel verboden worden? Nee, vinden mr *M.J. Cohen* en dr *K. Dittrich* (Nederlands Juristenblad, 20 maart). Men moet het verschijnsel van de volmachtverzamelarij zien tegen de achtergrond van de zeer speciale plaatselijke politieke cultuur in Limburg. Nergens anders in het land is de politiek zo persoonlijk en buurtgebonden als daar. Zeker nu de herindelingen de oude animositeiten alleen maar versterkt blijken te hebben. Het is dan ook niet zo vreemd dat kandidaten langs de deuren gaan om stemmen voor zichzelf en de buurt te winnen. En het is maar zeer de vraag of de Limburgse kiezers een dergelijk gebruik van volmachten zélf als misbruik zouden zien.

De enige reden om tegen deze praktijken op te treden zou zijn, schrijft het tweetal, dat er bij de ronselarij dwang wordt uitgeoefend op grote schaal. Dat blijkt in de praktijk niet zo te zijn. Dus gaat het toch, hoe je het ook draait, om vrijwillige beslissingen van individuele kiezers. Natuurlijk is er een vaag grensgebied tussen vrijwillige en gedwongen volmachten, zeker in kleine gemeenschappen, waar een hechte relatie is tussen kiezer en gekozene. Maar 'dat is een terrein dat voor de wetgever nauwelijks begaanbaar is'. Handen af dus.

En de Sittardse burgemeester Tonnaer dan, die nationaal misbaar maakte over deze praktijken en zover ging om in eigen gemeente de volmachten te toetsen? Het is de vraag of hij dat wel mocht, schrijven Dittrich en Cohen. De Kieswet voorziet niet in een dergelijke bevoegdheid. En zelfs als de wet daarin wel gaat voorzien, zoals minister Van Thijn in een vaag vooruitzicht stelde, dan is het een peuleschil voor de volmachtverzamelaars om hun organisatie maar iets te verbeteren door de volmachtgever de naam van de gemachtigde op een briefje te geven. Elk systeem van volmachten kan nu eenmaal worden misbruikt. Triest voor burgemeesters als Tonnaer. Eens boven de sloot solliciteren, mis schien?

Tom Eysbouts

Door dr **L. Klinkers**,
bestuurskundige
te Utrecht

ke persoon en de spreiding van de politieke macht over zoveel mogelijk besluitvormende eenheden met een klein draagvlak. Die eerste kurk is er nauwelijks meer. Het wervings- en selectiesysteem der politieke partijen – bedoeld om het neusje van de zalm op verantwoordelijke posities te krijgen – heeft veeleer de functie van straf- en beloningssysteem aangenomen.

Daar komt nog bij dat politici van niveau moeten dulden dat ze een deel van hun finale bevoegdheden moeten afstaan aan achterbannen en pressiegroepen. Niets is dodelijker voor een functie (en in casu voor de democratie) dan het aanbrengen van een knip tussen finale verantwoordelijkheden en finale bevoegdheden.

Een tweede uitholling van het individuele politieke ambt vindt sinds einde vijftiger jaren plaats door de ongeremde macht van het ambtelijk apparaat, wat men overigens niet die ambtenaren kan verwijten maar de politici die het zover hebben laten komen en er ondanks alle goede voornemens toch niet in slagen die macht terug te dringen. Lange tijd dacht ik dat we ongeveer 15% ambtenaren teveel hadden. Gesprekken die ik recentelijk op verschillende plaatsen in de administratie gevoerd heb brengen me echter tot de conclusie dat dit ongunstiger is en dat men eerder moet aannemen dat de Nederlandse overheid circa 30% ambtenaren teveel heeft.